

INFOLEHT Nr.25

Eesti Liikumispuudega Inimeste Liidu väljaanne
18.03.2005

AASTA 2005 TOOB UUED EESMÄRGID

2004. aasta oli meie organisatsioonile edukas. Suutsime ühiskonnas varasemast enam silma paista ja saavutasime ka tulemusi. Käesolevgi aasta algas edukalt. Meie toetajate austamisüritus Kadrioru lossis leidis väarikat kajastamist pressis ja selle läbi said rohkem tunnustust meie tublid toetajad. Oli tähtis, et üritust austasid oma sealviibimisega president Arnold Rüütel ja proua Ingrid Rüütel. Kohal olid riigikogu liikmed Mai Treial, Maret Maripuu, Heiki Nestor, Elle Kull, Marika Tuus ja sotsiaalminister Marko Pomerants. Tunnustuseks meie kõigi tööle oli presidendi vastuvõtul Vabariigi aastapäeva puhul näha Signe Falkenbergi, kes ratastoolis sobis seltskonda väga hästi. Koos Helve Luigega esindasid nad puuetega inimeste liikumist kõrgseltskonnas.

Ees seisavad uued ülesanded, mida meie organisatsioon on endale püstitanud. Jätkuvalt peame lähtuma sellest, et puudelisus on inimõiguste alane küsimus ja ei tohi teha kompromisse oma kodanikuõiguste alal. Toetuda tuleb põhiseadusele, mis on ühiskonna toimimise alustala. Peamine ülesanne on vältida diskrimineerimist, mida siiani esineb sageli hariduses, tööhõives ja transpordis.

Tulemas on kohalike omavalitsuste valimised ja siin peavad aktiivselt osalema kõik meie liikmed. Oluline ei ole kandideerimine, ehkki see oleks eriti tervitatav, vaid aktiivne osalemine omavalitsuste valimisel. Kõikidelt kandideerivatelt erakondadelt tuleb nõuda konkreetset tegevuskava tulevase nelja aasta kohta, mil nad soovivad valitseda. Püstitada tuleb konkreetset nõudeid, mis ühe või teise valla ja linna ees seisavad. Ligipääs kõikidele vajalikele objektidele, transporditoetused puuetega inimestele, lastele võimalus õppida elukohajärgses

koolis ja muud võrdseid võimalusi pakkuvad meetmed tuleb formuleerida ja uurida kandideerijate seisukohti nendes küsimustes. Tuleb korraldada kohtumisi kõikide kandideerivate erakondade esindajatega ja hoolega välja selgitada nende vaated ja suhtumine puuetega inimestesse. Hea oleks, kui kohtumised protokollitaks, et paremini meelde jätta, mida keegi on lubanud. Keda valida, on iga inimese enda teha, kuid kui teha seda vaid koju tuleva poliitilise reklaami abil, võib valituks saada ilusa näolapi ja kena jutuga kandidaat, kes hiljem ei mõista, mida meie organisatsioonid nõuavad. Meie ühine eesmärk on, et volikogudes oleksid kas meie inimesed või siis sõbrad ja toetajad. Kavandame ka ühte õppepäeva meie aktiivile, kus arutame valimistaktikat ja peame nõu, kuidas paremini toimida volikogude valimiste eel.

Sellel aastal tuleks enam tähelepanu alla võtta haridusküsimus. Peame valitsema olukorda põhikooli, gümnaasiumi, kutsekooli ja kõrgkooli tasandil. Ei ole alust arvata, et puuetega inimesed saavad häid töökohti, kui neil puudub hea haridus. Eelkõige laste puhul tuleks jälgida, kas parim võimalik saab neile tagatud. Peame alustama läbirääkimisi Haridusministeeriumiga, et pearaha puuetega õpilase puhul oleks tunduvalt kõrgem, mis tagaks kooli juhtkondade huvi selle probleemiga tegelemiseks. Vaatluse alla tuleb võtta kutsekoolid ja eriti Astangu, kontrollimaks õppeprogrammide vastavust meie nõudmistele. Astangul tuleb ka juhatuse koosolek, vaagimaks kooli sobivust liikumispuudelistele. Head koostöösoovi on ilmutanud mitmed koolid ja positiivne kogemus peab laienema. See puudutab ka kõrgkooli, kus õpivad mitmed liikumispuudelisid.

Head eeskuju näitas Tallinna

Pedagoogikaülikool, kes maksab eritoetust üliõpilasele, kes peab ratastoolis liikudes kasutama abistajat ning seetõttu tegema palju suuremaid kulutusi võrreldes teistega. Rektor Mati Heidmetsa idee on vaja eksportida ka teistesse kõrgkoolidesse ja muuta normiks see, et kui sul ei ole võimalik pakkuda võrdseid tingimusi, maksad toetust.

Veelkord peame alustama transporditoetuste läbivaatamist. Kui inimene ei saa oma puude tõttu kasutada ühiskondlikku transporti, peab ta saama sedavõrd suuri toetusi, mis võimaldavad tal liikuda tööle, kooli ja oma vaba aega veeta nii, et tema kulutused ei ületaks tavaliste inimeste kulusid.

Eesmärgiks tuleb võtta ka toetuste taotlemine isikliku auto kui abivahendi

soetamisel ja ekspluateerimisel. Irene Lindi algatatud võitlust selle eest, et puudega inimene saaks teistega võrdsete kuludega sõita tööle, tuleb jäägitult toetada. On normaalne, et meie inimesed ei ole sotsiaalselt tõrjutud nähtamatud kodanikud, vaid iseseisvad kodanikud ja tarbijad.

Tõid ja tegemisi on tänavu palju. Jätkub Puuetega Inimeste Foorumi aktiivne tegevus, kelle toel peame saavutama edu abivahendite, rehabilitatsiooni ja riiklike toetuste alal.

Meie eelmise aasta edu on minevik ja uus õnnestumine on võimalik vaid kõigi meie liikumises osalejate toetusel.

Ants Leemets, ELIL president

MURRANGULINE 1980

25 aastat tagasi, veebruaris 1980. aastal ilmus “Õhtulehes” invaliididele intrigeeriv kutse (vaba refereering): *käsijuhtimissõidukite omanikud, kes on huvitatud sõidumeisterlikkuse tõstmisest ja uue liiklusmäärustiku õppimisest (kehtestati 1981), olete oodatud 15. märtsil kell 12.00 Keilasse, Ohtu tee 5 ühingu “Autom” Tallinna Nõukogu käsijuhtimisega autode seksiooni asutamiskoosolekule.* Lugesin ka mina seda kutset ja läksin. Läksin rohkem uudishimust, aga võibolla ka seepärast, et olin mitmeid aastaid Tallinna Autoinspektsiooni juures tegutseva ühiskondlike autoinspektorite grupi töös osalenud.

Paljusid invaliidisusega seonduvaid probleeme ma adusin, olin need enda jaoks tollaegses ühiskonnas lahti mõtestanud, kuid need ei äratanud minu sügavat huvi. Kogu energia oli kulunud oma isikliku elu ülesehitamisele. Olin leidnud oma koha ühiskonnas, hariduse saanud ja ennast oma võimetele vastavale tööpostile üles töötanud (ETKVL Arvutuskeskuse peainsener), perekonna loonud ja isaks saanud (poeg sündis 1968. a lõpul). See kõik oli saanud võimalikuks ainult tänu autole, tänu sellele, et vanemad 1950. a. ostsid mulle “Moskvitši”, et ma esimese

invaliidina Eestis suutsin välja võidelda käsijuhtimisauto juhiloa. Autol oli olnud ja on tänapäevalgi minu elus kulla väärtus. Esimesed kontaktid teiste omasugustega, raske liikumispuudega käsijuhtimisautosid omavate invaliididega, väga vitaalse musta rõngashabet kandva Ants Õigusega, pisut flegmaatiliste Teet Rajasalu ja Mati Muguriga tekkisid alles 70-ndate aastate lõpul. Keilas selgus, et käsijuhtimissõidukite omanike kokkukutsujaks oli **Votele Luha**, Harju Automi aseesimees, ise invaliid, kasutas ja kasutab käimisel karke. Kokku tuli 30-35 inimest, kes kasutasid tollaegseid invaliididele juhtimiseks kohandatud autosid-motokärusid (Zaporožetsid, Moskvitšid-Žigulid, kolme- ja neljarattalised motokärad). Mäletan kohaletulnutest Ants Õigust, Elgi Saaret, Teet Rajasalu, Arvo Kelementi, Votele Luhat, Miia Görmani, Rein Lillemad, Heino Ugandit, Ferdinand Väarti, Mati Mugurit.

Votele Luhal oli ette valmistatud väga pikk ja üksikasjalik programm-tööplaan. Juhatus valiti kahes etapis: asutamiskoosolekul nimeline koosseis (11 inimest) ja ametikohad jagasid valitud ise. Valimised olid igati demokraatlikud ja toimusid põhimõttel – samm ette, julge hundi rind

on rasvane. Juhatuse ametikohtade jagamisel sai loomulikult esimeheks **Votele Luha**. Minust tuli tema asetäitja, aseesimees.

Sektsioonis algas tegevus: juhatuse liikmete graafikujärgsed valved ja vastuvõetud kindlatel nädalapäevadel Keilas Ohtu tee 5. Käivitus oma ühiskondlike autoinspektorite grupi töö, minagi kuulusin nende hulka (grupp tegutses edukalt paar-kolm aastat), hakati õppima liikluseeskirju, algasid vigursõidu ja jäärajasõidu treeningud. Põhimõtteliselt uue tegevusliinina korraldasime ka kohtumisi Sotsiaalhooldusministeeriumi ja teiste ametkondade töötajatega. Esinemas käisid ministeeriumi pensionäride teenindus-osakonna juhataja V. Reinert, jurist S. Tromp jt.. ka Autoinspektsiooni liiklusjärelvalve töötajad, hiljem lisandusid veel muul viisil huvitavad inimesed. Eriti tublit tööd tehti käsijuhtimissõidukitele mõeldud rahvaralli "Jaanik-80" ettevalmistamisel, mis muutus kohe igaaastaseks. Ralli toimus enne jaanipäeva Keilas ja selle lähikonnas. Minu selektiivset mäletamist mööda olid sõidukid jagatud kolme gruppi: Zaporozetsid, Moskvitšid - Žigulid ja motokärud. Võrreldes tavarahvarallidega

olid keskmised kiirused tugevasti piiratud, kuid „tänu” kaardilugejate eksimistele ja muudele apsidele jätkus põnevust ja ka kihutamist küllaga. Eriti jäi mulle meelde ralli lisakatsetel, vigursõitudel motokärude suur manööverdusvõime, vaata, et tegid peaaegu "kannaka". Ise osalesin samuti rallil.

Otse fantastiline oli invaliidide valmisolek ja tahtmine osaleda ühisüritustel, rallidel. Seda näitasid samuti 1981., 1982. ja eriti 1983. aasta Jaanikurallid. 1983. a. toimus ralli Paldiski külje all Põllkülas. Stardieelsel ööl oli metsik äike. Kui varahommikul sõitsime Eesti Raadio reporteri Liina Kusmaga Põllkülla, oli hinges kahtlus, kas seal üldse kedagi on. Pilt oli aga vapustav - kohal. olid kõik.

Vaevalt, et Votele Luha või keegi teine kohaletulnutest aimas, et **paneme aluse invaliidide „ärkamisajale” omaaegses NSV Liidus - plahvatuslikult kiirele protsessile, mis viis invaspordi ja invaühingute tekkele nii Eestis kui kogu NSVL-s** (muide, Inglismaal algas liikumispuudega inimeste koondumine oma autoklubisse juba enne II maailmasõda).

Mihkel Aitsam

AASTA TEGU 2004

Meie liidu tänuüritus AASTA TEGU toimus 15. veebruaril neljandat korda. Selle aasta ürituse tegid eriliseks mitu seika: esiteks toimumispaik – Kadrioru loss oma erilise ilu ja pidulikkusega, teiseks – kutsed võtsid vastu ja austasid meid oma kohalolekuga **Vabariigi President ja proua Ingrid Rüütel**, sotsiaalminister **Marko Pomerants**, Riigikogu sotsiaalkomisjoni esimees **Mai Treial**, Tallinna Linnavolikogu esimees **Maret Maripuu** ja mitmed parlamendierakondade esindajad. Kolmandaks – esimest korda oli meie laureaate seltskond rahvusvaheline – meene pälvisid ka Tuula ja Jouko Jaakkola Soomest. Väärivad olid meie esinejad, kes olid kõik oma ettekanded värvikamaks muutnud slaidiprogrammiga ja rääkisid kogemustest hariduse omandamisel, töö hoidmisel ja vaba aja veetmisel:

Jaane Aer – „Haridus Lääne-Virumaa kutsekõrgkoolist”; **Jüri Järve** - „Kontor kodus”

(ettekande tekst käesolevas Infolehes);

Ave Jaakson – „Reisima!”;

Ivar Liiv – „Sport minu elus”.

Pianist **Irene Lindi** klaveripala kõlas hea akustikaga saalis ettearvatult suurepäraselt. Päeva juht **Ants Leemets** sidus meie esinejate sõnavõttude ja külaliste tervitused kenaks tervikuks. Laureaatide austamine toimus traditsiooniliselt: kandidaadi esitaja tutvustas heategu lähemalt ja pärast meene üleandmist järgnes väike vastukõne. Seekordne meenesaajate arv oli suurem kui kunagi varem – 15.

AASTA TEGU 2004 MEENE SAAJAD:

Tuula ja Jouko Jaakkola Soomest, kelle toel said Lääne-Virumaa liikumispuudega

inimest tasuta 13 korrastatud elektrilist ratastooli;

Maire Aunaste saatesarja „Meie“ eest Eesti Televisioonis;

Tallinna Linnavalitsus puuetega inimeste tegevuskeskuse rajamise eest;

Tapa Väljaõppekeskuse noorsõdurid abi eest

puuetega inimeste väliüritustel;

Tallinna Pedagoogikaülikool stipendiumi eest liikumispuudega õppuritele isikliku abistaja teenuse võimaldamiseks;

Kirjastus Varrak raamatute annetamisega ELILi 15. aastapäeval tegijate tänamiseks;

Karujärve Kämping Saaremaal suvelaagri ligipääsetavaks kohandamise eest;

Põlva Tarbijate Ühistu aastatepikkuse mitmekülgse abi eest puuetega inimeste organisatsioonidele ürituste korraldamisel;

Tallinna Nõmme LOV Rahumäe jaamahoone ümberehitamise eest puuetega laste mänguajamaks;

Kaie Seger *line*-tantsu õpetamise eest Tallinnas ja Pärnus ratastooli kasutajatele;

Aivar Mäe vabaõhuetenduste soodustingimustel külastusvõimaluse eest

Madis Einasto, kes firmajuhina koolitas ja võttis tööle sügava liikumispuudega inimese;

Radisson SAS Hotel ruumide soodustingimustel kasutamisevõimaluse eest;

Svetlana Sitnik, kes liikumispuudega laste ujumistreenerina lööb ka muudes üritustes kaasa tõelise vabatahtlikuna;

Artur Aavastik ja Arnold Einola, bussijuhid, kes teevad võimalikuks ratastoolis inimesel ühistranspordi kasutamise.

Aktuse lõppedes said soovijad ühispildile presidendipaariga. Liidu külalisraamatus jääb sündmust meenutama Arnold Rütli ja Ingrid Rütli sissekanne.

Enne kohvilauda jõudmist tuli paljudel külalistel ja meie inimestel anda intervjuusid televisiooni- ja raadioreporteritele. Nii TV3 kui ETV kajastasid tänuüritust õhtustes uudistes. Meediahuvi algas juba hommikul, kui minul tuli vastata KUKU ja Vikerraadio toimetajate küsimustele liikumispuudega inimeste elu-olu ja toimuva tänuürituse tähenduse kohta.

Presidendi avalike suhete talitus üllitas ametliku teadaande "*Vabariigi President osales tänuüritusel Aasta Tegu 2004*" (järgneb allpool) ja presidendi kodulehe pildigaleriis oleme ka nähtaval.

Auli Lõoke, tegevjuht

VABARIIGI PRESIDENT OSALES TÄNUÜRITUSEL "AASTA TEGU 2004"

Vabariigi President ja proua Ingrid Rütel osalesid täna Kadriorus Väliskunsti muuseumis toimunud Eesti Liikumispuudega Inimeste Liidu tänuüritusel "Aasta tegu 2004". Oma tervituskõnes märkis president Rütel, et on rõõm näha elurõõmsaid ja ettevõtlikke inimesi, tänu kelle tegevusele hakkab meiegi ühiskond üha enam teadvustama puuetega inimeste vajadusi.

"Tunnustust väärivad teie ühine eesmärk saavutada liikumispuudega inimestele eneseteostuseks tervetega võrreldavad võimalused. Selleks ei olegi tarvis teha midagi väga erilist, kui ühiskonnas on olemas peamine - hea tahe," märkis riigipea. President Rütel rõhutas, et ennekõike on tähtis tagada puudega inimesele kõigekülgne ligipääs nii füüsilises kui virtuaalses keskkonnas ning

kaotada takistused õppimisele, töötamisele ja ravimisele. "Euroopa puuetega inimeste kongress kutsus 2002. aastal Euroopa Liidu liikmesriike astuma samme selleks, et puudega inimesi ei käsitletaks hoolekande vajajatena, vaid võrdväärsete ühiskonnaliikmetena. See on ka Eesti ülesanne Euroopa Liidu riigina," kõneles president Rütel.

Vabariigi President soovis Eesti Liikumispuudega Inimeste Liidule jõudu ja jätkuvat optimismi ning kõigile kohalviibijatele ja nende lähedastele õnne ja tervist.

Presidendi kantselei avalike suhete talitus Kadriorus 15. veebruaril 2005

<http://www.president.ee/et/ametitegevus/?gid=58908>

KONTOR KODUS

Ettekanne tänuüritusel AASTA TEGU 2004

1998. aastal vettehüppel sain kaelalülide trauma, murdusid c6-c7 lülid, mille tagajärjel tekkis halvatus õlavöötmet allapoole. Käed jäid liikuma randmeteni, kuid olid väga nõrgad, keha tundlikkus taastus mõne aastaga. Iseseisvalt ratastooli minema ja pikemat maad sõitma olin võimeline teise traumajärgse aasta lõpuks. Kuid vaatamata parema käe sõrmede väga vähesele liikuvusele olin juba 4-5 kuu pärast võimeline arvutihiiert käes hoidma ja sellega tööd tegema, kuigi hiir oli mul tavalise asendiga võrreldes risti käes.

Kõrgema hariduse olen omandanud TTÜ-s veeinseneri erialal ning arvutihuvi on olnud sellest ajast saadik. Olen töötanud erinevates veemajandusega seotud ettevõtetes, viimased 14 aastat AS-s Tallinna Vesi. Enne traumat juhatasin väikest arendusgruppi, mille tegevusalaks IT-tehnika ja -tarkvara juurutamine veemajanduse ülesannete lahendamiseks. Üks suuremaid projekte oli vee- ja kanalisatsioonivõrgu paberkaartide digitaliseerimine ning vastava tarkvaraga seotud küsimused. Aastast 1999 sain ettevõttelt kõik vajalikud vahendid töö jätkamiseks kodus. Sinna kuulusid arvutikomplekt ning interneti püsiühendus. Kuni praeguseni kannab netiühenduse kulud töökoht. Algul osalesin digitaliseerimise tarkvara hanke töörühmas, koostas ülesande tehnilisi tingimusi, osalesin koosolekutel ettevõtte kontoris. Transpordi tagas firma. Hilisem töö koosnes põhiliselt digitaliseeritud kaardimaterjali kontrollimisest ja täiendamisest. Palju tänusõnu võin öelda endiste ja praeguste töökaaslaste kohta, kes on alati olnud abiks nii tööalastes asjades kui ka eraelus ning transpordi korraldamises.

Olukord muutus minu jaoks ettevõtte omanikeringi muutumisega 2001. aastal. Tagandati vana, eestlastest koosnev juhtkond, kellest paljusid tundsin väga hästi. Juhtivale tööle asusid uued inimesed Euroopa eri riikidest. Osakonna töö ja töötajad jäid esialgu samaks, kuid järgnevad paar aastat tõid kaasa osakonna vahetuse, koondamisnimekirja sattumise

ning vanasse osakonda tagasituleku. Seda aega võiks iseloomustada väga segase ja ebakindlana.

Kuid lõpp hea, kõik hea. Rasked ajad üle elatud, sain 2003. a. uued tööülesanded ning palgakõrgendustki, olin nüüd täiskohaga töötaja. Uueks töövaldkonnaks sai kanalisatsioonivõrgu modelleerimine. Tegu oli aastase projektiga, mille käigus tuli linnale üle anda töötav, korrektselt vormistatud tarkvaraline mudel. Alustuseks korraldas ettevõtte koolitusreisi Inglismaale. See oli minu esimene nii pikk ja iseseisvust proovilepanev üritus. Reis toimus novembris-detsembris 2003 kahe töökaaslase osavõtul. Viibisime viiepäevasel koolitusel Birminghamis, seejärel paar päeva Londonis ja veel kaks päeva ettevõtte omanikfirma peakontoris Warringtonis, kus vahetasime tööalaseid kogemusi. Sõit osutus igapidi kordaläinuks, mingeid vahejuhtumeid või muid probleeme ette ei tulnud. Peab mainima, et Inglismaal on invatransport hästi korraldatud, kuid täiesti iseseisvalt poleks ma siiski suutnud hakkama saada, lihtsalt füüsiline seisund ei võimalda. Iseendaga sain väga hästi hakkama, kõrvalist abi ei vajanud, kuid abi oli vajalik just linnades liikumisel, sest igasugused astmed, kõnnitee ääred jms. olid takistuseks. Käesoleval aastal muudeti minu tööülesandeid. Kuna mudel valmis õigeaegselt ja kolleeg lahkus teise osakonda, tehti mulle ülesandeks jätkata tööd veevõrgu modelleerimisel. Igapäevaselt pean lahendama küsimusi, mis on seotud linna veetorustiku ehitamise või sulgemisega, nende tegevuste mõjuga ülejäänud võrgule. Samas tegelen uue töötaja koolitamisega oma endisel tööalal. Suhted lähedaste kolleegidega on olnud väga head, sagedased on osakonna ühisüritused ning traditsioonilisteks on nende aastatega muutunud minu sünnipäeva tähistamised ja jõulupeod minu juures kodus.

Kokkuvõtteks: Töö kodus on vägagi võimalik, kuid see eeldab teatud tingimuste olemasolu ja täitmist. Esiteks, vajalik on väga hea erialane ettevalmistus, mis peab

olema isegi parem kui tervel inimesel sarnases ametis, sest tööturul keskmisena läbi lüüa on väga raske. Seega, kogu aeg tuleb õppida ja tegelda enesetäiendamise, peab olema avatud kõigele uuele. Jätkuma peab kannatlikkust asjaajamisel ja julgust uuteks ettevõtmisteks, alati tuleb valmis olla muudatusteks.

Kuna minu töö on kogu aeg seotud olnud arvutustehnikaga, näen eelkõige just seda valdkonda reaalse töövõimalusena kodus olevatele puuetega inimestele. See eeldab aga teatud rahalisi kulutusi arvutite või tarkvara muretsemisel. Hea on, kui ettevõtte

pakub töövahendeid ja netiühendust, kuid juba enne seda peab ise olema kõigiti valmis tegutsemiseks sellel alal.

Ning veel, inimlikult tasapinnalt võttes - peab olema väga hea suhtleja, oma isiklikud mured tuleb kohe tahaplaanile jätta, sest sinu raske olukord ei huvita kedagi, ole rõõmsameelne ja optimistlik, virisejaid ei sallita.

Ja lõpetuseks, oma elus püüan juhendada oma poja ütlusest "...ratastool pole vabandus".

Jüri Järve, ELILi juhatuse liige

15 AASTAT INVASPORDI LIITU

15 aastat Invaspordi Liitu

21. märts 1990. aastal oli väga ilus kevadpäev. Päike paistis juba hästi soojalt ning räästad tilkusid sorinal.

Miks ma seda päeva nii hästi mäletan?

Just eelmise päeva õhtul sündis minu poeg. Ja mäletan väga hästi järgmist päeva, kui laps esimest korda minu juurde toodi – haiglapalat oli päikese poole ja nii soe, et me mõlemad olime higised! Kevad! Uus elu! Uus liit!

Ega ma siis ei teadnudki, et samal päeval koguneb Tallinnas Eesti Invaspordi Liidu asutamiskoosolek. Praegu loen asutamisdokumentidest, et koosolekul osales 21 inimest, kes esindasid erinevaid organisatsioone. Asutamiskoosoleku juhatajaks oli Enn Leinuste, meile veel hästituntud inimestest on nimekirjas

Valter Liiv Võru IO esindajana, Mihkel Aitsam, Mati Mugur (Tallinn-Harju IO), Merike Melsas (RSK "Invasport"), Ahti Tiesel, Ivar Liiv (Läänemaa IÜ), Alja Kivi (Jõgeva IÜ), Enn Uiga (RSK "Kavak", Tartu IO), Elgi Saare, Heiki Kiidli, Anne-Mall Kroon, Viuu Voitka ja juba toonelateele läinud EIL esimene esimees

Gunnart Tetsmann, Mati Kuuse (RSK "Invasport"), Mati Tismus (Viljandi IÜ) ning Endel Saia Invaspordiföderatsioonist. Huvitav on veel teada, et esimene juhatus valiti kuueliikmeline: Tetsmann, Kuuse, Voitka, Kivi, Uiga ning Tiesel.

Täna on mõned asutajaliikmetest jätkuvalt meie liidu aktivistid: Ivar Liiv kui juhatuse liige ning istevõrkpalli hing ja Alja Kivi siiani tubli tegevspordlane.

Algusaastatel tegeldi edukalt ratastoolivõidusõitudega, ujumise ja istevõrkpalliga. Mängiti ka ratastoolikorvpalli, mis tänaseks päevaks on unustatud. Lauatennis ja laskmine, koroon ja male-kabe – neid mängiti siis ja mängitakse nüüdki. Unustusse on aga vajunud bridž ja ratastoolitants, viimase töid meile 1992. aastal norralased. Meie spordiliit on saanud norralastelt kingiks veel teisegi spordiala, mida edukalt harrastatakse tänagi – kelguhoki.

Eesti meistrivõistlused, vabariiklikud seminarid ja laagrid, võistlused naabrite juures, Euroopa ja maailma meistrivõistlused, paraolümpiamängud – nende ümber keerles meie elu 15 aastat tagasi ja keerleb nüüdki. Kõigest olnud ja tulevast saab lugeda Eesti Invaspordi Liidu koduleheküljelt www.eil.ee.

Tulge ja külastage!

Signe Falkenberg, EIL peasekretär

PALJU OLI ÕPPIDA

Kokkuvõte ELIL / DHR koolitustest

Rootsi DHR Värmlandi osakonna ja ELIL koostöö algas 1996. aastal. Umbes aasta kulus vastastikku kompamiseks ja arusaamiseks, millist koolitust ELIL just vajab. Koolitus viidi läbi piirkonniti. Kursused toimusid neljas regioonis, vastavalt ühingute geograafilisele asupaigale. Esmane koolitus alates 1997. aastast sisaldas 10 etappi pooleteise aasta kestel. Koolitusse olid haaratud kõigi ELIL-i liikmesühingute aktiivsemad liikmed, 4-5 igast ühingust. Kokku oli mõeldud osavõtjate arvuks ligi 100 inimest. Tähtis oli saada järjestikust õpetust, st. et kursused osaleksid ka järgmistel koolitustel. Kohe alguses pandi maha koolituse eesmärgid:

- organisatsiooniga hõivata kogu Eesti,
- rohkem oskuslikke ja aktiivseid liikmeid ühingutes,
- oma puude ja sellest tuleneva süvendatud teadasaamine (on lause, et puue pole haigus, vaid eluviis),
- ühingu sisese demokraatia arendamine,
- invapoliitika tundmine ning sellest lähtuvalt inimeste eneseteadvuse tõstmine ja oskuse andmine, mõjutamiseks erinevatel tasemetel otsuste tegemist.

Kuna kursus toimus tsükliks, olid uuel kursusel alati tagasivaated eelnenutele ja vahetati kogemusi koolitustel tekkinud ideede kasutamisest oma ühingu. Tähtsaks kujunesid kõikides maakondades toimunud kohalike poliitikute, ametnike ja ELIL-i esindajate ühiskonverentsid, kus arutati invaliidumise ja poliitikute vahelisi koostöömudeleid ja toimus dialoog "Generaalne või selektiivne heaolupoliitika". Meeldejääv oli 1998. a. 50 kursuselise kahenädalane koolitus Rootsis. Kõitev polnud üksnes tutvumine DHR-i invatöoga, vaid ka edasi-tagasi laevasõit Stockholmi, kus meie 12 ratastooli ummistasid pääsu laevale ja tekitasid praegu muigama panevaid probleeme laeva kitsastes kajutitevahelistes koridorides. Hiljem sai tähtsa koha võrgustikutöö nii sama kui ka eri puudeliikidega inimeste organisatsioonide vahel. Stig Björklund tutvustas Rootsis kasutatavat õpiringi metoodikat. Oma osa

oli Hilja Tuulik-Larssoni ülesvõetud teemal - võrdsusküsimused meeste-naiste vahel. Tähtsaks peeti ka oma ühingu liikmetele parema toimetuleku saavutamist. Ja seda just ühingu mõjutustöö abil oma külas, oma vallas. Enne koostööd Rootsi DHR-ga pidas enamik ühinguid oma ellukutsumise mõtteks vaid nn. klubitegevuse arendamist. Sisemine ebakindlus ja vähene teadlikkus ei lasknud ühingute liikmetel määratleda oma tegelikke eesmärke ega teadvustada oma rolli ühiskonnas. Ei ole ju mõtet tulla kokku kurtmiseks ühe või teise ebakõla üle (näiteks ligipääsetavus jms), vaid selleks, et süstemaatiliselt töötada koos olukorra muutmiseks. Tänu koolitusele tutvusid kursused Kalle Könkköla "tööriistakastiga" ning sellega, kuidas töötada kohalikul tasemel "Agenda 22" dokumentidega. Ja alati toetuti ÜRO Standardreeglitele. 1999. aastal laienes ELIL ja DHR koostöö koolituses. Tuli juurde uus partner - Eesti Vaegkuuljate Ühing. Sidemed kujunesid Avatud Hariduse Liidu (AHL) Tartu keskuse ja enam vähem samasuguse organisatsiooniga Rootsis, ADF-ga. 1999. aastaks oli juba läbitud järjestikune pikk ja põhjalik ühingu töö õpetus. Koos uute partneritega süvendati oma teadmisi invapoliitikas ning õpiti süvendatult nii mõndagi uut. Rõhutati, et kõikide eluvaldade küsimuste arutamisel igal tasandil pole invapoliitika mingi eraldiseisev osa, vaid iga küsimuse juures võib olla oma invatahk. Ja see on see, kus ühingu peavad olema "valvekoerad". Korraldi võrdsusküsimusi meeste ja naiste suhtes, tähelepanu pöörati õpiringidele. Tähtis oli ühingudemokraatia küsimus. Ühingu liikmetelt saab siis aktiivsust oodata, kui igapäevase arvamusele pööratakse tähelepanu ja otsustamisel ei kõla ainult ühingu juhi hääl. Ühingu liikmeid motiveerib töötama, kui pannakse tähele ka väiksemaid õnnestumisi ühistöös ja liikmed moodustavad hästi informeeritud üksuse. On vajalik, et tegutsemise tulemusena muutuks midagi samm-sammult paremaks. Kui muutusi ei ole, siis on seisak, sisuliselt tagasiminekuks.

Kokkuvõte Baltikumis ja Rootsis läbiviidud ankeetküsitlusest andis ülevaatliku hinnangu invaorganisatsioonide kohast ühiskonnas. See näitas, et invaorganisatsioonid on läbinud suure arengu ja seda just tänu DHR-i asjatundlikule õpetusele.

Eraldi lehekülj võl taht on ELIL-i koostöö ja suhted Rootsi DHR-i koolitusgrupiga, nende head soovid, mida on väsimatult jagatud. Kas meie (õppurid) oleme olnud kõike suutelised vastu ja omaks võtma ning teoks tegema, on iseküsimus.

Hiljem liitusid koolitusega invatööst huvitatud teistestki ühendustest nagu Eesti Iseseisva Elu Keskus, Eesti Lihasehaigete Selts, Händikäpp. Koolituse ajal tekkis uus ühendus, Eesti Puuetega Naiste Ühing. Kõik need organisatsioonid said vajalikke teadmisi ja oskusi ELIL/DHR koolituselt. See oli kõikidele õnge, mitte kala pakkumine. Meie organisatsiooni tööd on märganud ka kõige kõrgemal tasemel. Alates 2001. aastast on Vabariigi president autasustanud invatöö eest riiklike aumärkidega – Punase Risti ordenitega - Mihkel Aitsamit, Elgi Saaret, Kaido Kikkast, Genadi Vaherit ja sel aastal Händikäpa noortetöö eest Margit Rosentali.

Tänaseks on ELIL töötamas eestvedajana kõikide suuremate Eesti puuetega inimeste katusorganisatsioonidega Foorumi ja Koostöökoja raames. Selles on tubli osa Rootsi koolitusest. **Tänane SIDA-t, SHIA-t ja vabatahtlikke Rootsist, kes on meie koolitusi toetanud nii hingejõuga kui ka Rootsi maksumaksja rahaga, mida on kokku mitu miljonit eesti krooni.**

Mida arvata edasisest koostööst

Seoses uute invaaktivistide esilekerkimisega ning omandatud teadmiste värskendamisega on vajalik edaspidigi korrata mõningaid varem läbivõetud programme. Arvestada tuleks ka EL-i ja EDF-i dokumentide tundmaõppimisega. Koolitus on tõhusam, kui sel on kindlad raamid ning meie kolleegide DHR-i koolitajate kogemused. Ikka kordan, et koolituste vahepeal on tähtsad koduülesanded, millest antakse aru järgmisel koolitusel. Inva poliitilistel eesmärkidel võiks ELIL olla DHR-le partneriks Lätis, Leedus ja miks ka mitte Venemaal või teistes NSVL-st vabanenud vabariikides korraldatavate koolituste juures. Antud ajahetkel aga oleks tähtis koostöö mitmel tasandil. Kuna on avardunud võimalused ka kahepoolseteks reiseks, siis avab see uusi võimalusi. DHR-i ja ELIL-i kohalikud ühingu võiksid korraldada vastastikuseid turismireise, külaskäike. Ühing võrustab ühingu. Vältida tuleks ohtu, et vastastikused reised ei kujuneks ainult võtmeisikute pärusmaaks. ELIL-i ja kohaliku ühingu projektitööks jääks sel juhul reisiraha leidmine.

Lõpuks üks palve. Ikka napib meil abivahendeid. Soov oleks saada kasutatud, kuid töökorras olevaid trepitõstukeid näiteks eramajades ja maal elavatele ratastooli kasutajatele.

ELIL on avatud kõikidele koostööettepanekutele.

Elgi Saare

Kokkuvõte Baltikumis ja Rootsis läbiviidud ankeetküsitlusest

Juulis 2004 saatis SHIA laiiali ankeetküsitlused, mis käsitlesid nüüdseks lõppenud arengualast koostööd Baltikumis SHIA liikmesorganisatsioonide ja nende Baltimaade partnerite vahel. Ankeedid sisaldasid rea omapoolse hinnangu andmist puudutavaid küsimusi. Küsimused olid struktureeritud kuuest erinevast arenguvaldkonnast lähtudes:

- 1) koostöö mõju demokraatia arengule koostööorganisatsioonides,
- 2) koostöö mõju organisatsiooni aktiivsusele ühiskonna mõjutamisel,
- 3) koostöö mõju üksikute liikmete heaolule,
- 4) koostöö mõju üldsuse hoiakule,
- 5) koostöö Rootsi organisatsiooniga,
- 6) koolituse tulevik.

Kokku saadeti 21 ankeeti rootsi liimesliitudele, kes tegelesid arengualase koostööga Baltikumis. 21 ankeeti saadeti ka koostööpartneritele Baltikumis.

Enamik Baltikumis läbiviidud koostööprojektidest olid fokuseeritud organisatsioonide arengule. Niisiis oli ka kõnesoleva ankeetuurimuse põhirõhk asetatud just arenguvaldkondadele. Loomulikult on vastused ja kogemused paljudes punktides erinevad, aga samas on koostööst saadud kogemuste ja saavutatud tulemuste osas ka palju kokkulangevat.

Inimeste hoiakuid ja suhtumist on väga raske muuta, seda nii teiste kui iseenda suhtes.

On raske muuta üldiseid hoiakuid, aga teatud määral nähakse ka siin edu. Paljud Baltimaade vastajad on öelnud, et nüüd võib täheldada juba hoopis sallivamat suhtumist puuetega inimestesse.

See, et meedia on hakanud üha enam kajastama puuetega inimeste elu, on oluliselt mõjutanud üldsuse suhtumist puuetega inimestesse. Tänapäevaks on üldsus teadlik puuetega inimeste probleemidest, nende tegevusest ning erinevaid puuderühmi esindavatest organisatsioonidest.

Lähim ümbruskond, see tähendab perekond ja sõbrad on samuti teatud määral muutnud oma suhtumist ja käitumist – ülihoollitseva hoiaku asemele on tulnud usk oma puudega lähedasesse ja tema võimetusse. Suures osas peetakse selle põhjuseks seda, et ka puuetega inimese lähedased on osa võtnud organisatsioonide tegevusest ning see on suurendanud nende teadmisi ja arusaamist.

Ühe projekti põhieesmärgiks oli puuetega inimeste integreerimine tavakooli ja tööellu. Selles osas on märgata suuri muutusi üldsuse hoiakutes. Samuti on näha suhtumise muutumist seoses sellega, et puudega inimestel on varasemaga võrreldes olnud rohkem võimalusi takistamatult ringi liikuda. Kõige lihtsam on suhtumisi muuta vahetu suhtlemise kaudu.

Tänu koostööprojektidele on organisatsioonide tegevust hakatud suunama rohkem väljapoole, mis omakorda on oluline üldsuse hoiakute muutmisel. Mõned organisatsioonid on ehk siiski rohkem tegelnud informatsiooni

levitamise spetsiifilise haiguse või puude kohta ja vähem tegelnud laiemal ulatusega küsimustega nagu puuetega inimeste õigused, elutingimused ning üldine hoiak nende suhtes.

Need koostööprojektid, mille tulemusena loodi üha enam kohalikke ühinguid, on samuti kaasa aidanud hoiakute muutumisele kohtadel, kus ühingud oma tööd alustasid.

Kokkuvõtlikult oli Rootsi- ja Baltimaade puuetega inimeste organisatsioonide ja teiste partnerite vaheline arengukoostöö tulemus edukas. Enamasti oli mõlemalt poolt tunda suurt huvi ja asjassepühendumist ning üheskoos on tehtud tublit tööd, et muuta tugevamaks Baltimaade organisatsioonid ja nende liikmeskond.

Koostöö on oluliselt süvendanud Baltimaade organisatsioonide ja nende liikmete enesekindlust ja usku oma võimetusse. Koostöös samalaadset puuet esindavate Rootsi organisatsioonidega on avanenud uued võimalused ning on saadud kinnitust, et muutused on võimalikud. Kasvanud usk enesesse on omakorda avanud inimeste algatusvõime ning organisatsioonide tegevus on oluliselt laienenud.

Järelikult võib suure tõenäosusega väita, et arengukoostöö on kaasa aidanud demokraatia kultuuri süvendamisele ning sotsiaalselt püsivatele ümberkujundustele majanduslike võimaluste vallas, mis oli ka Rootsi poolne esmane eesmärk arengukoostöös Baltimaadega.

Mõistagi ootavad mitmed probleemid endiselt lahendust, enne kui puudega inimesed Baltimaades võivad elada oma elu teiste inimestega võrdsetel tingimustel. Probleem, mis uurimustes ikka ja uuesti üles kerkib, on materiaalsete ressursside nappus nii organisatsioonides kui liikmete hulgas, puudus aktiivsetest, tööd edendada tahtvatest liikmetest ning üldsuse ja liikmete endi suhtumine puuetega inimestesse ja nende võimetusse.

Uurimus näitab, et on olemas head võimalused edasiseks koostööks Rootsi ja Baltimaade puuetega inimeste organisatsioonide vahel. Millisel kujul ja missuguses ulatuses koostöö aset leiab, näitavad jätkuvad arutelud.

ÜKS VÄIKE RÕÕM LAS OLLA IGAS PÄEVAS ...

President autasustas tänavu iseseisvuspäeva puhul Margit Rosentali Eesti Punase Risti IV klassi teenetemärgiga.

Küsisin Margitilt, mis teenetega tegemist. Margit naeris, et tallegi tuli see ootamatult ja ega temagi rohkem tea kui lehes kirjas, et puuetega inimeste eestkõneleja. Edasi rääkisime juba Margiti tänastest töödest. *"Neid töid on nii palju, et ei oskagi kusagilt peale hakata"*, väitis ta ja jätkas: *"Osa mu tegevusest on seotud noorteklubiga "Händikäpp" ja üldse puudega inimestega. "Händikäpas" tegeleme koos väga hea tiimiga isikliku abistaja ja kooliabistaja teenuse arendamisega. Lisaks sellele olen otseselt seotud teenuse pakkumise tehnilise tööga. Noh, juhatause liikmena tuleb teha kõike, mis MTÜ-s ette tuleb: ürituste korraldamine, infovahetus jne."*

"Kas sulle ei tundu, et riik võiks mittetulundusühinguid rohkem tunnustada ja toetada?" uurisin Margitilt.

Temal oli oma seisukoht: *"MTÜ-d või kodanikeühendused teevad asju, mis on neile olulised ja kui need asjad on neile olulised, siis on need olulised ka Eesti riigile ja eeldatavalt on need ka asjad, mida üks hea kodanik tegema peabki. Ehk olema ustav kodanik oma riigile. See ei tähenda mitte ainult takkakiitmist, vaid tuleks öelda oma kõva sõna ka seal, kus on märgata ebaõiglust ja tegematajätmissi ja just neid asju saabki teha läbi erinevate ühenduste. Ma arvan, et neis tegutsevad inimesed on enamalt jaolt toredad ja aktiivsed kodanikud, kes tahavad meie kõigi elu ja sellega ka enda elu paremaks muuta."*

Arvasin, et mittetulundusühingutes tegutsetakse enamasti entusiasmist, sest tasu selle eest ei saa, küll aga kulub palju aega ja energiat, nii et see on rohkem iseenese ja teiste rõõmuks tegutsemine.

"Nii ja naa", ütles Margit, *"ühendused teevad erinevat tööd ja ühendustes tehtav on erinev. Kindlasti on väga suur hulk töid, mida tehakse vabatahtlikult, saamata selle eest rahalist tasu, aga teistpidi jälle saab ühendustes viia läbi projekte, mille eest saab ka töötasu."*

Mõndagi inimest lükkab tegutsema teadmine, et kui tema seda ei tee, jääbki see tegemata. Margit arvas, et kõike ei pea alati ise tegema, ülesandeid võib ka delegeerida ning kiitis oma klubikaaslasid: *"Meil on hea seltskond, kus me mõtleme asju välja ja teeme neid koos. Kui ka on eriarvamusi, on need head, sest nendest veidi erinevatest arvamustest sünnib kokku üks veel parem. Viimasel ajal, kui ma olen kokku puutunud ka teiste ühendustega, olen aru saanud, et mul on tohutult vedanud, et minu ümber on sellised inimesed, kes mõtlevad sarnaselt, kel on ühtmoodi eesmärgid ja missioonitunne. Me leiame alati ühise tee, kuidas midagi saavutada ja siis on hea koostööd teha."* Olgu öeldud, et see kiiduväärt noorteklubi sai juba kümneaastaseks ja Margit Rosental on üks asutajaliikmetest. Klubi luues ei osatud isegi arvata, et see nii pikaealiseks kujuneb. *"Händikäppa" kuuluvad need, kes usuvad, et kõikidel inimestel peab olema võimalus elada iseseisvalt, hoolimata sellest, missuguseid tingimusi või millist abi nad vajavad. See tähendab, et meie liikmed on nii puudega inimesed kui ... seda teist sõna ei olegi eesti keeles olemas, ütleme siis mitte puudega inimesed. Meid ühendab rohkem eesmärk kui see, missugune keegi välimuselt on. Mul on väga hea meel, et Tallinnas on üks seltskond inimesi, kes on hakanud mitte ainult meie üritustel käima, vaid ka ise neid korraldama. Tulemas on üks suvelaager, mida just tallinlased ise ja omal initsiatiivil korraldavad."*

Traditsiooniks on saanud juba kanuumatkad, mida korraldab aktiivne klubiliige Monika Aava. Lisaks meelelahutuslikele üritustele on klubitöös ka tõsisem pool. Nimelt korraldatakse erinevaid koolitusi, teabepäevi ja seminare, mis viimastel aastatel käsitletud põhiliselt isikliku ja kooliabistaja teenust. Varem olid koolitused enesekehtestamisest, läbirääkimisoskustest, projekti kirjutamise alustest. Viimased koolitused on suunatud nii isikliku abistaja teenuse vajajatele kui ka omavalitsuste sotsiaaltöötajatele. Möödunud aastal viidi läbi suurem

teabekampania sel alal, neljas Eesti regioonis toimusid põhjalikud seminarid-koolitused. Viidi läbi ka vastav uurimus, mis näitas, et kahjuks ei tea sotsiaaltöötajad just palju isikliku abistaja ega teistestki toetavatest teenustest, ollakse kinni vanas. Margit loodab, et lähiajal olukord muutub ja hakatakse ka puuetega inimeste hoolekandele lähenema nii, nagu paberil kirjas ehk puudega inimeste keskselt.

Viimasel ajal kulub Margit Rosentali aeg lisaks "Händikäpale" ka Eesti Mittetulundusühenduste Ümarlaua ja selle esinduskogu peale. *"MTÜ-de Ümarlaua eesmärk on tegelda nende nõ. valdkonnaülestes küsimustega, mis võivad küll esmapilgul tunduda näiteks puuetega inimeste ühingu liikmele kauged ja kõrged, aga ma olen aru saanud, et hästi paljude suurte küsimuste lahendamise taga seisavadki need väikesed asjad. Kui me saame korda kodanikeühenduste rahastamise süsteemi Eestis, paika selgemad reeglid, kuidas avalik sektor saab teenuseid üle anda j.n.e, siis läheb teiste seas ka puuetega inimeste elu paremaks. Need asjad on omavahel väga seotud"*, selgitas Margit.

Rääkisime ka Margitist endast. Sünnitrauma tagajärjel on ta vajanud liikumiseks algusest peale abi. Ta on tänulik oma vanematele, õele-vennale ja vanavanematele. Iga inimese elus on lapsepõlvkodu väga tähtis. *"Palju oleneb vanemate suhtumisest oma lapsesse"*, teadis Margit. *"Minusse on nad alati suhtunud nii nagu teistesse meie pere lastesse või noortesse inimestesse üldse. See on ka põhjus, miks ma julgen paljusid asju öelda – ma pole aru saanud, et olen teistmoodi kui teised. Igal inimesel on oma rada. Minu elu on sageli mõjutanud juhused, neist tuleb julgesti kinni hakata."*

Margit Rosental sai keskhariduse koduõppe abil. Ta on tänulik oma õpetajatele nende nõudlikkuse ja inimlikkuse eest. Gümnaasiumi lõpuosas hakkas tüdruk mõtlema, mis edasi saab. Just siis avati Tartu Ülikoolis sotsiaaltöö eriala. See sobis, sest Margitil oli mõte, et tema töö võiks abiks olla puuetega inimestele. Ülikooli sai ta sisse, vaatamata sellele, et absoluutselt puudusid

eksamikogemused – kodus õppijana oli ta eksamitest vabastatud. Nüüd pisut keskkonnast, kus Margitil tuli oma stuudiumiajal liikuda. Sõbranna, kes sellest rääkis, alustas sõnadega: "Margitil on hämmastav võime muuta enda ümber keskkonda. "Kokkuvõtlikult – õppetöö toimus vanas Tiigi tänava sopolises kolmekorruselises kivimajas, keerdtrepp viis üles. Tassida seda mööda ratastooli päevast päeva kolmandale korrusele ei olnud just kerge. Kui võimalik, paluti appi dekaan. Ja iga kord mainis Margit justkui muuseas, et küll oleks tore, kui siin oleks lift. Nüüd ongi. Sõbranna arvas, et tänu Margitile. Kuigi esimese panuse tegi sotsiaaltöö õppetool juba varem. Nimelt, kui oldi keerdreppist ratastool kolmandale korrusele tassitud, siis seal oli veel paar astet ja sinna tehti kaldtee. Kui irooniline see ka poleks, igal juhul näitab see head tahet, sest lifti jaoks polnud vaesel sotsiaaltöö õppetoolil tõenäoliselt raha. Tegid, mis suutsid.

Igal juhul peab Margit Rosental oma ülikooliaastaid ilusaks ajaks elus.

Oma praeguse tegevusega on Margit rahul. Võiks ehk koguni öelda, et ta on südamega selle küljes kinni.

"Esimestel "Händikäpa" aastatel olin rohkem tarbija kui andja. Aga "Händikäpp" on minu elus äärmiselt tähtis. Ma arvan, et ma ei oleks see, kes ma olen, see on minu isiksust, mind ennast väga palju muutnud. Me ei tea, kuidas oleks siis, kui asjad oleksid teisiti, aga vähemalt mõned asjad, mida ma olen saavutanud või millest unistanud – ma ei julgeks neist unistada, kui ei oleks "Händikäppa" olnud. Ma usun nüüd, et kõik on võimalik, kui selle nimel tööd teha. Ma olen seda alati teadnud, aga siin olen ma näinud, et tasub unistada natuke rohkemast, kui on võimalik. Näiteks seesama isikliku abistaja teenus. Kui hakkasime seda küsima, öeldi, et oleme hullud - seda ei ole ega tulegi Eestis enne kui võibolla järgmisele põlvkonnale. Ja nüüd on see olemas, inimesed kasutavad seda. Jah, mahud on väikesed ja seda pole igal pool ja abistajate töötasud on väikesed, aga teenus on olemas ja seda on võimalik parandada. Asja, mida pole, ei saa ka parandada."

Selles mõttes on "Händikäpp tõesti hea näide", kinnitas Margit.

Küsisin Margitilt, millest ta praegu unistab. "Unistusi on suuri ja väikeseid", ütles ta. "Väikesed on selleks olulised, et olla iga päev natuke õnnelik, suured jälle selleks, et siis tead, kuhu poole minna. Kui enda peale mõelda, siis üks asi, millest ma unistan ja mille peale ma üha rohkem mõtlen – et mul oleks oma kodu, koht, mis on minu oma. Ma elan praegu vanematega koos ja loomulikult on see minu kodu, ma hoian ja armastan seda, aga see on mu lapseõlvokodu."

Lõpetuseks küsisin, mis teeb Margitit õnnelikuks. Tema arvas, "et igas päevas peab leidma mingi pisikese hea asja. Näiteks üleeile, kui kontorist koju läksin, tundsin, et see oli hea päev. Me saime suhteliselt lühikese ajaga tehtud meie jaoks väga olulise pöördumise. On hea tunne, kui näed käegakatsutavat tulemust. Projektitöö on sageli selline, et teed ja

teed ja tulemus on kas kohutavalt kaugel või nii väike, et ei paista kätte."

See pöördumine oli üks suur asi. Nimelt tahetakse Sotsiaalministeeriumilt kuulda, mis suunas liigub isikliku abistaja teenuse arendamine sealmail, oluline oleks minna ühes suunas ja koos. Ametnikuks ei tahaks Margit Rosental saada, sest kardab, et siis tuleb minna südametunnistusega vastuollu kompromisside tegemisel. Ja kus sa neist pääsed!

"Teatud kompromissid on vajalikud, et üldse kusagile jõuda, aga selle piiri tajumine – siit mina üle ei lähe – on tegelikult hästi raske. Ma väga loodan, et mul jätkub tarkust mitte minna, sest see on ju minu valik", arutles Margit.

Soovisin Margitile jõudu ja rõõmu oma rajal käimiseks.

"Mina sõidan", naeris Margit vastuseks.

Liina Kusma

Hea Margit Rosental!

Tunneme uhkust selle üle, et Vabariigi President on autasustanud Sind iseseisvuspäeva puhul Eesti Punase Risti IV klassi teenetemärgiga.

Tunnustame Sinu tegevust noorteklubi Händikäpp eestvedajana.

Jätkuvalt jõudu sõna ja teoga meie inimeste eest seista!

*Eesti Liikumispuudega Inimeste Liidu nimel
Auli Lööke, tegevjuht*

FOORUMI LÄHIAJA TEGEMISTEST

Tänavu jätkub märkuste ja ettepanekute tegemine mitmesugustesse seadusandlikesse aktidesse, mis puudutavad puuetega inimesi. Eelmisel aastal, nagu mäletame, käis töö hoolekande kontseptsiooniga.

Oluline meie jaoks on riikliku rehabilitatsiooniteenuse ja selle rakendusjuhiste käivitamine. Ei pea olema eriline selgeltnägija, et ennustada pikka aega, mille jooksul rehabilitatsiooniga seonduv praktikas nõ. paika loksub. Palju on uusi nõudmisi rehabilitatsiooniasutustele ja nende meeskondadele. Ka meie inimestele, kes teenust taotleavad. Seepärast peame uued mängureeglid endale hästi selgeks tegema, et osata inimestele selgitusi anda. Sotsiaalministeerium on päevakorra le tõstnud puuetega inimeste sotsiaaltoetuste seaduse muutmise, selle kooskõlla viimise hoolekande kontseptsiooniga. See on pikk protsess, millega tahetakse ühele poolele saada 2007. aastal. Tegemist on vastuse leidmisega põhimõteteliste küsimustele – mis täpselt on puudeastme ja puudest tingitud lisakulud. Kas peaks määratlema vaid puude ja iga inimene saaks konkreetselt temale vajaliku teenuse ja/või rahalise abi? Tegemist on meile äärmiselt olulise seadusega ja sellel peab valvsalt silma peal hoidma.

Töös on tööturuteenuste ja –toetuste seaduse eelnõu. Ka sinna on Foorum oma ettepanekud teinud. Puuetega inimeste võrgustik on siiani saanud oma rahalise toetuse hasartmängumaksu laekumistest. Eelmisest aastast on tähelepanu pälvinud EMÜ Kodanikuühiskonna Sihtkapitali algatus, mis näeb ette senise Hasartmängumaksu Nõukogu

asemel nimetatud sihtkapitali asutamist. Vastav seadus tahetakse koostada ja vastu võtta hiljemalt 2006. aastaks. Foorum pidas vajalikuks kujundada nimetatud küsimuses oma seisukoha ja teavitada sellest ka algatuse esitajaid - puuetega inimeste organisatsioonid ei ole vastu sihtkapitali loomise ideele, kui seal on fikseeritud kindel eraldise protsent puuetega inimeste võrgustikule, mis ei tohi esimesel rakendusaastal olla rahalises väärtuses väiksem kui eelmisel aastal Hasartmängumaksu Nõukogu poolt eraldatu.

Järgmisel Koostöökogu koosolekul, mis toimub aprilli keskel, tahame aru pärida ministeeriumi esindajatelt, miks pole midagi muutunud abivahendite alal. Ministri vastav määrus on ikka sama, mis aastaid. Lubadused sisse viia muudatused, mis said heakskiidu Foorumi ja ministeeriumi koostöös, on jäänud lubadusteks. Ei mingit abivahendite nomenklatuuri suurendamist ega kaasajastamist! Nii võib meie juurde võideldud raha tööpoolest aidata vaid vältida järjekordade teket sel aastal., aga järgmise aasta algul oleme täpselt samas seisus kui aasta tagasi.

Samal ühisel koosolekul tahame üle vaadata ministeeriumi poolt järgmise aasta riigieelarve eelnõusse planeeritavad meid puudutavad rahasummad. On teada, et meile eelarves mingit erilist tõusu ette ei nähta, kuna lappimist vajavaid auke on sotsiaalvaldkonnas rohkesti. Vastu tuleb seista arvamisele, et kui ühel aastal on mingi edasimineku toimunud, siis võib järgmisel aastal kraanid kinni keerata. Arvata võib, et käesolev aasta ei tule eelmisest rahulikum.

Auli Lööke, tegevjuht

ELIL-i TEATED

ELILi ÜLDKOOSOLEK toimub 22. 04. 05 algusega 11.00 Endla 59, Tallinn

Üldkoosoleku põhiülesandeks on 2004. a. aastaaruande ja 2005. a. tegevusprogrammi kinnitamine. Aruanne ja tegevusprogramm meie kodulehel lingi *organisatsioonist>tegevusprogramm* all.

JUHATUSE KOOSOLEKUTE PROTOKOLLID leiate meie kodulehelt vastava lingi alt. Viimasel üldkoosolekul leppisime kokku, et juhatuse koosolekutest osavõtt on igaühele vaba. Iga protokollid lõpust leiate järgmise koosoleku toimumise aja ja koha.

FOORUMI KOOSOLEKUTE PROTOKOLLID paneme samuti kodulehele üles. Ka Foorumi koosolekutest on osavõtt vaba, kuid järgmist koosoleku aega me tavaliselt kokku ei lepi, kuna need toimuvad vastavalt vajadusele, tavaliselt kord kuus.

KOOSTÖÖKOGU PROTOKOLLID paneme üles lingi *Koostöökogu* all. Arvame, et see aitab paremini kursis olla probleemidega, millele lahendusteede leidmisega puuetega inimeste organisatsioonide esindus vaeva näeb. Teie kõigi arvamused ja ettepanekud on olulised, et teaksime seisukohti kujundada.

MÖÖDUS 25 AASTAT AUTOMI JUURDE KÄSIJUHTIMISEGA AUTODE JUHTIDE SEKTSIOONI LOOMISEST

Kuupäeva 15. 03. 80 võib pidada liikumispuudega inimeste organiseerumise alguseks.

Tahame seda tähistada 29. 04. 05 piduliku koosviibimisega Tallinnas, Endla 59. Palun kõiki, kes on olnud "alguste alguse" juures, endast märku anda. Vaadake üle oma albumid ja reliikviad sellest ajast, et saaksime teha näituse, mis oleks asjaosalistele meenutuseks, noorematele omamoodi ajalootunniks.

SUVELAAGER TOIMUB 01. - 03. 07. 05 KARUJÄRVEL SAAREMAAL

Nagu eelmise laagri lõpul kokku leppisime, on sel aastal osavõtumaks 150 krooni täiskasvanutele, lastele tasuta. Põhjuseks asjaolu, et korralduskulud suurenevad, meile eraldatavad rahad mitte. Karujärve Kämping tuli meile taas vastu, laagri maksumus on endine. Saaremaa Laevakompanii on lubanud tasuta üleveo. Muude kulude osas on suurenemine vältimatu. Kõik ettepanekud laagri korralduslikuks õnnestumiseks on teretulnud! Põhikoormus jääb ka seekord Maire Peirumaa ja Saare Maakonna Invaühingu kanda.

LIKUMISPUUDEGA KOOLILASTELE ARVUTI

Meie liidu poole pöördus Elle Kull, UNICEF Eesti Rahvuskomitee president. UNICEF Eesti RK juurde on loodud MTÜ Sinilind, kes viib ellu projekti "Kliki end kodust maailma". Elle Kull on projektijuht. Projektiga on ühinenud Elion AS, kes kingib arvutisaajatele modemi ja internetiühenduse paigaldamise; IT Kolledž, kes seab arvutid töökorda, varustades need Linux tarkvarasüsteemiga; USA Saatkond, Põhjamaade Ministrite Nõukogu, Ühispank, Tele2, Lions, Rotary klubid üle Eesti jne.

Projekti raames tahetakse LIKUMISPUUDEGA KOOLILASTELE (kes õpivad tavaprogrammi järgi) kinkida arvutid ja tarkvara ning luua tasuta internetiühendus. Eesmärgiks on laiendada laste suhtlemisvõimalusi, parandada õppimistingimusi (paljud lapsed on koduõppel), tagada infole ligipääs, luua enam võimalusi ühiskonda integreerumiseks ning parandada väljavaateid iseseisvaks toimetulekuks ja ametiõppeks tulevikus. Arvutiost ja interneti püsiühenduse eest tasumine käib reeglina nende laste peredele üle jõu.

Et projekti suunata, on vaja teada, palju on meil selliseid lapsi, kellel puudub arvuti. Arvesse ei lähe lapsed, kes on juba kas selle projekti raames või muul kombel saanud korrektselt toimiva arvuti omanikuks. Arvesse lähevad lapsed, kel arvuti puudub või arvuti on moraalselt vananenud.

Et tegemist on väga olulise projektiga meie laste heaks, palun teil koostöös kodade, sotsiaaltöötajatega jne. välja selgitada võimalikult palju lapsi, kes vastaksid toodud kriteeriumidele. Organisatsiooniline/ühinguline kuuluvus ei oma mingit tähtsust. Projekt on pikaajaline, seega saab esialgsest nimekirjast välja jäänud laste andmeid ka hiljem esitada. Palun teid nimekirju koostades ära märkida:

1. Lapse ees- ja perekonnanimi
2. Lapse sünniaeg, vanus nimekirja võtmise ajal
3. Lapse elukoha aadress
4. Kontaktandmed (lapse või/ja vanemate mobiilnumber, lisada vanema nimi; kodune ja töötelefon, õimalusel ka e-aadressid)

5. Kindlasti lisada, kas korteril/majal on telefoniliin (interneti püsiühenduse eeldus) või on vaja traadita internetiühenduse peale mõelda.

Märkige igaks juhuks ära, kellel oleks kooliskäimisel hädasti vaja sülearvutit, projektis sülearvutitest juttu küll pole, aga ma selgitaksin vajadust ja edastaksin soovid. Mine sa tea, äkki annab sellega arvestada.

Kui võimalik, edastage nimekirjad elektrooniliselt. Kui see pole võimalik, siis pange posti aadressil Endla 59, 10615 Tallinn.

Mida rutem saan hakata nimekirju Elle Kullile edastama, seda parem. Seega jään ootele juba tänasest - kõik meie laste heaks, kõik meie laste nimel, see võiks olla motoks.

Kui on lisaküsimusi, siis uurin neile vastused välja!

EPI KODA SAI MICROSOFTILT 400 TARKVARALITSENTSI

17. märtsil kirjutasid Eesti Puuetega Inimeste Fond, Eesti Puuetega Inimeste Koda ja Microsoft alla ühisele heade kavatsuste kokkuleppele, mis paneb aluse pikaajalisele koostööle ja mille esimese sammuna kinkis Microsoft EPI Kojale 200 eestikeelse Office'i ja 200 Windowsi tarkvaralitsentsi.

ESF PROJEKT

PUUETEGA INIMESTE ETTEVALMISTAMINE TÖÖTURULE SISENEMISEKS.

Tegemist on EPI Fondi 2-aastase projektiga, millele saadi rahastus Euroopa Sotsiaalfondist. Selle projekti raames on maakondlikel kodadel ja liitudel võimalus kirjutada projekte (esitamistähtaeg 15.aprill), mille maksumus on minimaalselt 100 000 ja maksimaalselt 300 000 krooni. Projektiga seonduvate materjalide ja tingimustega on võimalus lähemalt tutvuda EPI Koja kodulehel. Lühidalt eesmärgist:

1) teavitada TÖÖEALISI puuetega inimesi rehabiliteerimise, kutseõppe ja töötamise võimalustest (ka tööturu- ja sotsiaalteenustest ning toetustest);

2) valmistada tööealised tööga hõivamata puuetega inimesed ette tööturule või kutseõppesse sisenemiseks;

3) arendada kohalikul tasandil puuetega inimeste, ettevõtjate ja haridustöötajate koostööd.

Meie liidul on kogemused sotsiaal-psühholoogilise rehabilitatsiooni läbiviimisel, mis on selle projekti vältimatu osa. M. Aitsam valmistab seda projekti ette, ühingute abi on vaja TÖÖEALISTE MITTETÖÖTAVATE PUUDEGA INIMESTE väljaselgitamiseks ja nõusoleku saamiseks projektis osalemiseks. Inimesed ei pea olema, kuid loomulikult võivad olla ühingute liikmed. Et projekt läheks läbi, peab see hõlmama ca 70-100 puudega tööealist mittetöötavat inimest. Raskeim osa ongi kahtlemata sihtgruppi kuuluvate inimeste leidmine.

OÜ INVARU teatab:

Meie uus asukoht **Tallinn, Peterburi mnt. 14a Avatud E-R 9.00-18.00**

* * * * *

Ühest murest

Arutleme selle üle, kuidas saab hakkama ratastoolis inimene, kes ei saa kasutada kaupluses sisseoste tehes ostukorvi või -käru. Kuhu panna kaup? Mina kasutan selleks oma kotti ja olen seetõttu sattunud Paide Säätumarketis "kahtlaste" nimekirja. Kusjuures ainult Säätumarketis. Süstemaatiliselt nõutakse koti ettenäitamist otse müügisaalis, kogu rahva silme all. Kõik on õige - kui on kahtlus, tuleb kontrollida. Kirja panin ma selle loo aga sellepärast, et äkki on veel keegi minusugune, kes ei tea, et turvamehel ega ka müüjal pole õigust rahva silma all seda protseduuri läbi viia. Mina seda ei teadnud ja pärast neid rahva ees läbiotsimisi olid närvid päris mitu päeva paigast ära. Kui kellelgi on mõni hea moodus, kuidas ilma ostukorvita sisseoste teha, nii et ratastoolis inimest "moosivargaks" ei peetaks, andke mullegi teada.

Süüna Trutin, Järva Liikumispuudega Inimeste Seltsi esinaine

Lääne-Virumaa kutsekõrgkooli sotsiaaltöö eriala lõpetasid:

TIIA SIHVER cum laude
JAANE AER cum laude
ELLE POHLAK
ANDŽELIKA APFELBAUM
KADRI REILI
MARIKA ANNI

Õnnitleme vastseid diplomimanikke Viru Valere-st!
Oleme teie üle uhked!

Sõbrad Eesti Liikumispuudega Inimeste Liidust

* * * * *

Päikest ja õnne Aulile juubeliks

Eesti Liikumispuudega Inimeste Liit

Artiklid käesolevas infolehes

1. Aasta 2005 toob uued eesmärgid.....Ants Leemets
2. Murranguline 1980..... Mihkel Aitsam
3. Aasta tegu 2004 Auli Lõoke
4. Kontor kodus Jüri Järve
5. 15 aastat invaspordi liitu Signe Falkenberg
6. Palju oli õppida Elgi Saare
7. Kokkuvõte ankeetküsitlusest
8. Üks väike rõõm las olla igas päevas ... Liina Kusma
9. Foorumi lähiaja tegemistest.....Auli Lõoke

Infolehe toimetanud LIINA KUSMA

Eesti Liikumispuudega Inimeste Liit

Endla 59, Tallinn GSM 5293144
e-mail elil@elil.ee